

Etymologisch woordenboek

Het Nederlands kent tal van vreemde woorden die via allerlei omzwervingen in onze taal terecht zijn gekomen. Bij sommige van die woorden is de herkomst nog duidelijk te zien, andere woorden zijn in de loop van de geschiedenis zo veranderd dat hun herkomst in de vergetelheid is geraakt. Ook inheemse woorden hebben vaak zulke grote veranderingen ondergaan dat we geen verband meer leggen met de oorspronkelijke betekenis. Het *Etymologisch woordenboek* geeft inzicht in de manier waarop Nederlandse woorden zijn ontstaan en zich in vorm en betekenis ontwikkeld hebben. Bij ieder woord wordt de oudst bekende vindplaats vermeld.

Deze twintigste druk van het *Etymologisch woordenboek* is geheel herzien en uitgebreid door dr. F. de Tollenaere. Er zijn meer dan 450 nieuwe trefwoorden toegevoegd en in de bestaande artikelen zijn de nieuwste wetenschappelijke gegevens verwerkt.

De Vries, J. & F. de Tollenaere, *Etymologisch woordenboek*. Utrecht, Het Spectrum, 1997. 463 blz. ISBN 90-274-5659-3, f74,90.

Taalbeschouwing op de basisschool

Dat taalbeschouwingsonderwijs meer is dan onderwijs in traditioneel ontleden, is inmiddels geen revolutionaire gedachte meer, maar wat taalbeschouwing dan nog allemaal meer kan zijn, is veel minder duidelijk. Peter Dekkers verkent in *Onderwijs in taalbeschouwing* de mogelijkheden van taalbeschouwing in brede zin in het basisonderwijs.

Allereerst gaat hij in op de inhoud van taalbeschouwingsonderwijs. Deze inhoud is in te delen naar aandachtsgebied ('nadenken over de taal, het taalsysteem', en 'nadenken over taalgedrag') of naar functie: 'taalbeschouwing als middel', en 'taalbeschouwing als doel op zichzelf, de culturele functie van taalbeschouwing'. In de praktijk van alledag

zullen deze onderscheidingen overigens niet altijd even relevant zijn, al constateert de auteur terecht dat met name de culturele functie van taalbeschouwing te weinig aan bod komt.

In een tweede hoofdstuk gaat Dekkers in op zeven vormen van taalbeschouwingsonderwijs, zoals incidentele taalbeschouwing, de thematische benadering, de benadering via een verhaallijn tot en met taalbeschouwing buiten de muren van de school. In hoofdstuk 3 behandelt de auteur een aantal onderwerpen die te maken hebben met de vraag hoe planmatig te komen tot een ander en beter taalbeschouwingsonderwijs.

Het boek biedt niet alleen stof tot nadenken over taalbeschouwing, maar vooral ook veel praktische handreikingen met talrijke voorbeelden van taalbeschouwingsonderwijs in brede zin. In hoofdstuk 1 wordt bovendien nog ingegaan op het taalbeschouwingsaanbod in taalmethoden en achter in het boek vinden we een 'Lijst van boeken met taalweetjes', handig bij het zoeken naar materiaal voor het ontwerpen van taalbeschouwingslessen.

P. Dekkers, *Onderwijs in taalbeschouwing. Nadenken over taal en taalgedrag*. Tilburg, Zwijssen, 1997. 80 blz. ISBN 90-276-2491-7, f30 (JSW-Boek 15).

Bedrijfscorrespondentie

Het cursusboek *Schrijftaal* is bedoeld als voorbereiding op de schriftelijke examens Nederlandse bedrijfscorrespondentie en kan daarnaast ook gebruikt worden voor lessen Nederlands en correspondentie in het MBO of voor lessen communicatieve vaardigheden op het HBO.

Schrijftaal is onderverdeeld in drie modules, waarbij elke module tientallen oefeningen en opgaven bevat. In Module 1 zijn de opgaven verdeeld naar drie examenniveaus: niveau 1 met als uitgangsniveau VBO, niveau 2 met uitgangsniveau MAVO en niveau 3 met uitgangsniveau HAVO/VWO/MBO.

Module 1 van *Schrijftaal* gaat uitgebreid in op vorm, indeling en stijl van de vele soorten 'zakelijke brief' (uitnodiging, offerte, klachtenbrief, direct mail-brief, sollicitatiebrief, etcetera) en op tekstsoorten als de circulaire en het krantenstukje.

Module 2 behandelt uitputtend de Nederlandse spelling, inclusief interpunctie en leestekens, en veel voorkomende stijlproblemen (van het juiste gebruik van voorzetsels tot de beknopte bijzin). Module 3 ten slotte is bedoeld om de noodzakelijke basiskennis van het economisch leven op te doen. Een uitgebreid alfabetisch zakenregister completeert het boek.

T. de Vries & H.J. Sliker, *Schrijftaal. Leer-/werkboek voor het volledige praktijkdiploma Nederlandse bedrijfscorrespondentie*. Zutphen, Thieme, 1997. 320 blz. ISBN 90-03-22882-5, f 64,90.

Verhalen voor buitenlanders

Als volwassen anderstalige die al een redelijk eind op weg is met zijn Nederlands, wil je ook wel eens wat anders lezen dan teksten uit leerboeken, krantenstukjes of formulieren, maar gewoon een lekker leesboek is dan vaak weer net te moeilijk of juist weer te kinderachtig.

Piet de Kleijn voorziet met de verhalenbundel *Het stoplicht* in de behoefte aan literatuur die leuk is om te lezen en toch niet te moeilijk of te kinderachtig is. Bij het schrijven van de negentien verhalen in deze bundel is uitgegaan van volwassen lezers met een passieve beheersing van de tweeduizend meest frequente woorden in het Nederlands. Verder gaan de verhalen uit van herkenbare situaties en zijn ze toegankelijk gehouden door het vermijden van complexe zinnen en het zuinige gebruik van uitdrukkingen en figuurlijk taalgebruik.

Het stoplicht is een echte verhalenbundel geworden, dat wil zeggen dat het leesplezier vooropstaat en verder niets. Geen vragen na elk verhaal of welke andere opdracht dan ook.

Ondanks de grote beperkingen die de schrijver zich gesteld heeft, is hij erin geslaagd negentien goede, leuke verhalen te schrijven over allerlei dwaze, leuke, of ontroerende situaties en gebeurtenissen.

P. de Kleijn, *Het stoplicht. Verhalenbundel voor buitenlanders*. Groningen, Wolters-Noordhoff, 1996. 106 blz. ISBN 90-01-472-20-6, f 19,50.

Eerste druk '96

Eerste druk '96, het elfde deel in een reeks literaire jaarboeken, beschrijft en bespreekt twaalf opvallende literaire romans die voor het eerst verschenen in het kalenderjaar 1996. Naast romans die publicitair in de belangstelling stonden, zoals de twee nieuwe delen van *De tandeloze tijd* van A.F.Th. van der Heijden en het lang aangekondigde *Het Boek van Violet En Dood* van Gerard Reve, onder meer aandacht voor de *Grauwe minnaar* van Carl Friedman en *Hertog van Egypte* van Margriet de Moor.

Verder is in deze editie voor het eerst opgenomen het hoofdstuk 'Het literaire leven' in 1996. Hierin wordt stilgestaan bij schrijvers die in het nieuws waren en bij belangrijke literaire gebeurtenissen.

J. Heerze & C. Gerritsma, *Eerste druk '96*. Literair jaarboek van Nederlands proza. Baarn, Van Walraven bv, 1997. 160 blz. ISBN 90-249-2512-6, f 19,90.

Overzicht van leermiddelen

Docenten vragen zich weleens af: Welke leermiddelen zijn er voor mijn vakgebied? Hoe kom ik aan examenmateriaal, wandkaarten, practicummateriaal? Hoe krijg ik een compleet en actueel overzicht van alle leermiddelen voor mijn vak?

Het Nationaal informatiecentrum voor leermiddelen geeft jaarlijks complete leermiddelenoverzichten uit voor alle vakgebieden in het voortgezet onderwijs. Elk overzicht biedt actuele en volledige informatie van de leermiddelen voor het betreffende vak.

Per leermiddel zijn de volgende gegevens opgenomen: titel, auteur(s), uitgever (inclusief adres en e-mailgegevens), doelgroep, jaar van uitgifte, laatste herziene druk, aantal pagina's, prijs en ISBN. Aan de meeste leermiddelen is tevens een beknopte beschrijving toegevoegd. De titels zijn per vakonderdeel alfabetisch gerangschikt. Er is tevens informatie over leermiddelenkeuze opgenomen.

De uitgave is los te bestellen, maar u kunt ook een abonnement nemen. Het overzicht voor het vakgebied Nederlands en NT2 VO/BVE

(1997) kost f 29,50 (abonnement f 23,50) en is te bestellen bij NICL, postbus 2041, 7500 CA Enschede, tel. 053 : 484 02 46, fax. 053 : 430 76 92.

Leesgoed: AVI revisited

Niveaulezen in het basisonderwijs is een begrip. Het beginnende lezertje werkt keurig AVI-niveau na AVI-niveau af, tot het volleerd leest. Althans, zo wil de theorie. Maar er is de laatste tijd veel kritiek gekomen op het niveaulezen. In *Leesgoed* 1997/3 wordt die kritiek samengevat in een artikel door onderwijsbegeleider en onderzoeker Piet Mooren. De nieuwste ontwikkeling, het zogenaamde 'vernieuwde niveaulezen' wordt ook onder de loep genomen. Zijn slotsom: het gangbare systeem werkt slecht en de indeling naar niveaus kan beter. Maar in het onderwijs blijft wel behoefte bestaan aan een indeling van leesboeken naar moeilijkheid.

Een heel ander onderwerp snijdt de antropologe en kinderboekenrecensent Marita de Sterck aan: het kinderboek als initiatie. Zij geeft een originele en inspirerende visie op de rol van de jeugdliteratuur.

Leesgoed is een vakblad voor iedereen die met kinderen en boeken werkt of anderszins belangstelling heeft voor wat kinderen (en jongeren) lezen en hoe ze leren lezen. *Leesgoed* verschijnt zes keer per jaar. Een abonnement kost f 75.

Voor abonnementen en informatie kunt u contact opnemen met NBLC, afdeling verkoop en klantenservice, postbus 43300, 2504 AH Den Haag, fax: 070: 309 02 00.

Lees het nog eens

Lees het nog eens, handboek voor het schrijven van gedichten bestaat uit twee delen: 'Inleiding' en 'Cursussen'. De inleiding gaat in op algemene vragen over poëzie en het schrijven van gedichten. Daarnaast komen verschillende aspecten aan bod die bij het bespreken van een gedicht van belang zijn zoals, woordkeus, taalgebruik, persoons- en tijdsperspectief, rijmschema en vorm.

Het tweede deel geeft uitgewerkte praktijkvoorbeelden van drie verschillende cursussen.

In iedere cursus wordt steeds aan de hand van opdrachten gewerkt, waarvan de complexiteit varieert. De cursussen lopen op in moeilijkheidsgraad en zijn daardoor afwisselend geschikt voor beginners, gevorderden of meer gevorderden.

Iedere cursus heeft een thema dat een gezamenlijk uitgangspunt biedt bij het schrijven, het geeft grenzen aan en biedt ruimte voor een eigen invulling. Een voorbeeld is het thema 'Leren kun je overal, altijd, van iedereen'. Bij de opbouw van de cursussen is geprobeerd om diverse aspecten van poëzie tot hun recht te laten komen, om andere kunsten als inspiratiebron voor het schrijven te gebruiken en om bestaande poëzie een plaats te geven.

Lees het nog eens, handboek voor het schrijven van gedichten is een leidraad voor een brede doelgroep: docenten Nederlands in de volwasseneneducatie en het voortgezet onderwijs, docenten literair schrijven, deelnemers aan schrijfgroepen en individuele schrijvers. Met dit handboek willen de auteurs laten zien dat het schrijven van gedichten een inspirerende werkwijze is en dat ook zij, die niets of niet veel van gedichten weten, op een inzichtelijke manier tot het schrijven van gedichten kunnen komen.

A. Peypers & K. van Dorp, *Lees het nog eens, handboek voor het schrijven van gedichten*. Lelystad, Stichting IVIO, 1996, 215 blz. ISBN 90-6121-820-9, f 34,50.

Literatuur zonder leeftijd

In het dikke zomernummer van *Literatuur zonder leeftijd* wordt aandacht geschonken aan een genre in de kinderliteratuur dat nog steeds niet het aanzien heeft dat het verdient, namelijk de kinderroëzie. Volgens het redactioneel blijft kinderroëzie 'behept met het aureool van niet echt de moeite waard, onverkoopbaar, te onhollands. En dat we terwijl we sinds Van Alphen over zulke uitmuntende kinderdichters beschikken!'

Om die impasse te doorbreken wordt in dit nummer van *Literatuur zonder leeftijd* aandacht besteed aan de kwaliteit van datgene wat er allemaal is aan kinderroëzie. Daarbij worden dichters bestudeerd die in vergelijking met

Annie M.G. Schmidt en Willem Wilmink nog maar weinig aan de orde kwamen. En dat betekent dat zowel de voorvaders als de nazaten van deze grootmeesters van de kinderpoezie centraal staan. Zo staan in het nummer niet eerder gepubliceerde gedichten van Leendert Witvliet, Jan Hagen, Wiel Kusters, Mensje van Keulen, Ted van Lieshout, Monique Hagen en Eva Gerlach.

Naast poëzie wordt er aandacht besteed aan de betekenis van literaire vorming. Tenslotte wordt het werk van Mance Post, Leonard Roggeveen en Jan Ligthart onder de loep genomen.

Literatuur zonder leeftijd kunt u bestellen bij de Stichting ter Bevordering van de Studie van de Kinder- en Jeugdliteratuur, t.a.v. Toin Duijx, postbus 17162, 1001 JD Amsterdam, tel/fax 020: 636 37 08.

Nieuwe media in talenonderwijs

Onlangs is het extra dikke themanummer van *Levende Talen* verschenen over 'Nieuwe media in het Talenonderwijs'. De bijdragen in dit themanummer belichten het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT) van verschillende kanten.

Gellof Kanselaar van de Universiteit Utrecht geeft zijn visie op de didactische functionaliteit van ICT-gebruik. De plaats van ICT-gebruik in de uitvoering en toetsing van de nieuwe examenprogramma's worden uitgebreid beschreven door Gé Stoks (SLO) en José Noijons (Cito).

Bij de uitvoering van ICT spelen de uitgeverijen en scholen een belangrijke rol als stimulator van het proces: Elsewetske Biever (Stoas) en Bas Cartigny (OMO-ESCAPE) illustreren dit met concrete voorbeelden. Bovendien komt in een interview met Thomas Peters, docent Duits, de schoolpraktijk van alledag aan de orde.

Tenslotte ontbreken ook praktische bijdragen voor de verschillende talen niet, zoals onder andere internetgebruik bij Nederlands en multimedialprogramma's voor Nederlands als tweede taal, ICT in de lerarenopleidingen en de nieuwe Internetdiensten van de Stichting Promotie Talen en de SLO.

Nieuwe Media in het talenonderwijs. Levende Talen 520, mei 1997. Besteladres: Bureau Levende Talen, postbus 75148, 1070 AC, Amsterdam, tel. 020: 673 94 24 (ook fax).

Het juiste voorzetsel

De auteurs van *Prisma van de voorzetsels* noemen een woordenboek dat speciaal over het gebruik van voorzetsels gaat geen luxe.

De opkomst van de massamedia brengt met zich mee dat iedereen tegenwoordig wordt geconfronteerd met een groot scala van taaluitingen: afkomstig van een veelheid van personen en uit een veelheid van streken. Bovendien beleven we momenteel de opbloei van een vorm van massacommunicatie waarvan meestal geen professionele redactie meer te pas komt: internet. Berichten worden meestal ongeredigeerd verzonden, met het gevolg dat er meer persoonlijke variatie is in het taalgebruik dan vroeger het geval was. Ook- en vooral - waar het gaat om het gebruik van voorzetsels.

Met de uitgave van *Prisma van de voorzetsels* proberen de auteurs, Reimsma en Hus, de toenemende onzekerheid bij het publiek over de manier waarop voorzetsels gebruikt moeten worden weg te nemen.

Prisma van de voorzetsels geeft niet alleen informatie over de juiste vorm van voorzetselbepalingen maar vertelt ook of een voorzetselbepaling weglaatbaar is en welke soorten zelfstandige naamwoorden in de bepaling kunnen staan.

R. Reimsma & W. Hus, *Prisma van de voorzetsels*. Utrecht, Het Spectrum, 1997. 304 blz. ISBN 90-274-4170-7, f 19,90.

Rectificatie

In Moer 1997•4 is in de prijsopgave bij *Grammaticaal spektakel* van E. Elffers, J. van der Horst & W. Klooster (red.) een storende fout geslopen. De prijs van dit werk is niet f 7,50, maar f 27,50. Onze excuses hiervoor.